

Mi történt - mi történik?

Telek György beszámolója a Természetbarát Híradó 1998. februári számának mellékletében

TESZ - TeSz - Tesz

A természetbarátokat az is megkülönbözteti a természetjáróktól, kirándulóktól, a természetkedvelőktől, hogy nemcsak szeretik, hanem védik is a természetet. Általános értelemben az erdő-, a természetvédelem kiterjed a természetre, a természetes és a módosított emberi környezetre.

Többek között ez a felismerés tette szükségessé a társadalmi szervezetek és az egyes emberek bevonását, az erdővédő természetvédelmi munkába.

Az erdő- és vadgazdálkodási szervezetek kezdeményezésére a természetbarátok igénye vált valóra a Társadalmi Erdei Szolgálat (TESZ) megalakulásával. A Mezőgazdasági Minisztérium nemcsak egyetértett, de jogvédelemben is részesítette a Szolgálat tagjait. Az országos mozgalommá fejlődött, évente több ezer szolgálatot adó TESZ tagunk Magyarzék Béla, Pálmai Nándor, Varró Gusztáv és még sok-sok megyei, kerületi vezető irányításával a hivatalos szervek által is elismert erdővédő munkát végzett. Később a TESZ mozgalomban felmerült az igény, hogy a szolgálatok szakosodása (tájfutó, vízi, barlangász stb.) miatt, valamint a természetvédelmi tevékenységünk kihangsúlyozása, jelentősebbé, hatékonyabbá tétele érdekében szervezetileg nem, de nevében és hovatartozás vonatkozásában változtatást hajtsunk végre.

Természetvédelmi Szolgálattá (TeSz) alakultunk át. Jelvényünk, karszalagunk és minisztériumi hovatartozásunk megváltozott. Ez a folyamat egybeesett a rendszerváltozás időszakával, amely a kialakulóban lévő társadalmi viszonyok miatt lassította, olykor nehezzé tette az átalakulást. Sajnos mire sikerült, addigra a természet védelméről szóló törvény ismét alapvető, de most már a szervezetet is érintő változtatási kényszert hozott számunkra.

Mi is történt valójában? Miért kellett a TeSz-nek megszűnni? Mi lesz helyette?

Elhangzott és el nem hangzott kérdések sokasága merült fel a TeSz-t, a természetbarátok természetvédelmi tevékenységét féltő sporttársak részéről. A salgótarjáni találkozón, a budapesti találkozón, kerületvezető értekezleten, baráti beszélgetéseken igyekeztem válaszolni. Úgy gondolom, azért nem árt még egyszer, valószínűleg nem utoljára visszatérni ezekre a kérdésekre.

Miért szűnt meg a TeSz létjogosultsága?

A legtöbbször úgy vetődött fel ez a kérdés, hogy miért nem végezhetjük továbbra is úgy, mint eddig több mint 30 éven keresztül természetvédelmi feladatainkat. Az erdőt továbbra is óvni kell a szemetelőktől, a létesítményeket a rongálóktól, tavasszal és ősszel továbbra is fennáll a tűzveszély, és most már nem csak a fenyőfát lopják, de szükség van az erdő, a természet védelmére; akkor meg miféle létjogosultság szűnt meg?

Hogyan is volt eddig?

A TESZ megalakulásakor a 60-as években egy közösségi, állami tulajdonon, tervgazdálkodáson alapuló egypártrendszerben, társadalmi igény alapján a társadalmi tulajdonú erdő védelme érdekében jöttünk létre. Éltünk a lehetőséggel, és köszönet minden sporttársnak, aki időt, fáradságot nem kímélve önként vállalt feladatát becsülettel, eredményesen teljesítette.

Mi is történt?

A közösségi tulajdonon, tervgazdálkodáson alapuló egypártrendszert felváltotta egy magántulajdonra épülő, piacgazdaságként működő társadalom, ahol többpártrendszer van. Az erdők - a természetvédelmi területek kivételével - túlnyomó részben magántulajdonba vagy részvénytársaságba kerültek.

Az állami szervek, minisztériumok csak a törvényben meghatározott jogi kereteken belül szólhatnak bele a tulajdonosok által vezetett erdőgazdálkodási tevékenységbe. Annak idején a TESZ-t a MÉM (Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium), majd később a TeSz-t a Természetvédelmi Hivatal segítette azzal, hogy elismerték a szervezet tagjai által végzett tevékenységet, igazolványaikat érvényesítették, jogvédelemben részesítették.

Ezt a mai viszonyok között már jogilag nem tehetik meg, hiszen kormányzati szervek magán- vagy polgári szervezet felügyeletét nem láthatják el. Támogatását sem vállalhatják, csak rendkívül szűk határok között. Szóval, megszűnt a létjogosultságunk.

Mi legyen akkor azokkal, akik annak idején a természet iránt érzett szeretetből adódóan részt vállaltak és továbbra is részt kívánnak vállalni az erdő, a természet védelméből?

A rendszerváltás nemcsak lezárt egy bizonyos társadalmi összefogáson alapuló szerveződési lehetőséget, hanem lehetőséget biztosít a polgároknak egy önálló, meghatározott cél érdekében létrehozott társulás létrehozására. Ezeknek az egyesületeknek, baráti köröknek, szakosztályoknak stb. jogi lehetőséget biztosít az önfenntartásra, működési költségeik fedezésére, pl. pályázat, támogató (szponzor) vagy együttműködési

szereződés, munkavállalás által stb.

Az állami terület, természetvédelmi területek védelme érdekében például továbbra is számítanak, várják a természetbarátok, volt TeSz tagok önzetlen segítségét. Jelenleg is létezik ezeken a területeken hivatásos természetőri tevékenység. A létszámuk a feladat súlyához és nagyságához mérten kevés. Szükség lenne társadalmi segítségre, de már nem olyan formában, mint régen.

Először is, a természetvédelmi területek a látogatók, kirándulók által korlátozottan, vagy csak engedéllyel látogathatók. Nincsenek kiránduló tömegek, akik esetleg felelőtlen magatartásukkal veszélyeztetnék a terület állagát, rendjét, csendjét. Ezek a területek zártságukkal egy másfajta célt hivatottak szolgálni és nem elsősorban a turizmust. Őrzésük, védelmük is ezek ismeretében másfajta, speciális területismeretre, gyakorlatias őrző-védő tevékenységre, jogi ismeretekre felkészült szolgálatot vállalókat igényel. Ők lesznek azok a bizonyos Polgári Természetőrök, akik elméleti, gyakorlati ismeretekkel felkészítve, szellemileg és fizikailag is alkalmassá válnak egy hivatásos természetőr által vezetett szolgálat ellátására. Ha nem így lenne, akkor saját testi épségükön kívül veszélyeztetnék a természetvédelmi területek védelmének eredményességét is. Egy-egy intézkedés komoly jogi és egyéb következményekkel jár, ezért kevés lelkesedés az általános tapasztalat. Ehhez a tevékenységhez az állami hivatalos szervek mindenfajta segítséget megadnak. Igazolvánnyal látják el őket, jogvédelemben részesülnek, használhatják a természetvédelem hivatalos emblémáját, költségeiket megtérítik, vagy megállapodás szerint térítésben részesülnek, kedvezményt vagy lehetőséget kapnak természetvédelmi területek látogatására stb. Ez lenne az a sokat emlegetett Polgári Természetőr Szolgálat, amelyre várjuk az érdeklődőket, akik egy tájékoztató meghallgatása után dönthetnek arról, hogy vállalják-e ezt a fajta természetvédelmi tevékenységet.

Mi legyen viszont azokkal a sporttársakkal, akik ezt a fajta őrző-védő szolgálatot nem tudják vagy nem akarják vállalni, viszont szívesen folytatnák a TeSz-ben már megszokott, évek óta eredményesen végzett természetbarát, természetvédelmi tevékenységüket?

Van lehetőség, hiszen mint említettem, egyesületek, baráti körök, szakosztályok megalakításával lehet természetvédelmi tevékenységet vállalni.

Megmaradtak a kerületekben, megyékben érintetlenül a TeSz szervezetei, amelyek az Országos és a Budapesti Intézőbizottság megszűnésével önállóan, a kerületi, megyei elnökségek irányításával továbbra is működhetnek, vállalhatnak a már megszokotthoz hasonló természetvédelmi feladatot. Ezt a tevékenységet ha csak megfigyelésre, a felmerült problémák továbbítására szorítkozik, lehet minden további nélkül folytatni. Ha egy terület (volt szolgálati terület) felügyeletét vállalják vagy konkrét erdővédelmi, természetvédelmi tevékenységet vállalnak, ebben az esetben együttműködési szerződést ajánlatos kötni a terület kezelőjével, tulajdonosával. Sokféle lehetőség van, ezt a szakosztályoknak, csoportoknak, baráti köröknek maguknak kell felhasználni, kihasználni. Természetesen ezek a csoportok működhetnek a természetbarát szervezetben belül és anélkül, hogy kiválnának a szervezetből önálló egyesületként vagy egyesülethez kapcsolódva. A régi igazolványt, karszalagot, jelvényt hivatalosan már nem lehet használni, de hasonlót, terület- és célirányosan létre lehet hozni.

Megszűnt tehát a felülről szerveződés, a központi irányítás lehetősége. Az alulról történő szerveződéseknek kisebb területre, célirányosan meghatározott feladatokra szerveződő csoportok keretében van immár lehetőség a természetbarátok természetvédelmére.

Ezért kellett Salgótarjánban kimondani a TeSz megszűnését, és ezért kellett létrehozni mintegy a természetbarátok hagyományos természetvédelmének elősegítésére a Polgári Természetőr Egyesületet.

Az egyesület célja összefogni a természetvédelem elkötelezettjeit, segíteni (elsősorban tanáccsal, információval) működésüket. Az egyesületnek csak egy részét alkotják majd a Polgári Természetőrök. A gerincét a természetbarát természetvédők, a volt TeSz tagok, túravezetők, madarászok, horgászok stb. csoportjai alkotják majd reményeink szerint. Az egyesület tagsága nem azonos a Polgári Természetőr tagsággal. Az egyesület tagja lehet egyén és csoport is, valamint várjuk szponzorok, támogatók belépését is.

Tehát mégis van lehetőség azok számára is a természetvédelmi tevékenység folytatására, akik nem tudják vállalni a Polgári Természetőr tevékenységet.

Csak biztatni tudom azokat a sporttársakat, szervezeteket, akik a megváltozott körülmények ellenére sem adják fel a természetbarát természetvédő tevékenységüket és keresik a lehetőséget a folytatásra.

Érdeklődésére, megkeresésére szívesen ajánljuk fel segítségünket, hogy az évek alatt végzett Erdei Szolgálatos, Természetvédelmi Szolgálatos tevékenységet immár más szerveződési formában, de hasonló módon az információs, tájékoztató, felügyelő, ellenőrző, jelző formát előtérbe helyezve tudja továbbra is önként vállalt természetbarát természetvédő feladatát ellátni.

Ha sikerült felkelteni az érdeklődését, vagy netán sikerült a sporttársat meggyőzni a változás, változtatás nem örömteli, de szükségszerű lépéséről, és ebben szerepet kíván vállalni, hogy a volt TeSz hagyományait folytatva, értékeit megőrizve úgy dönt, hogy érdemes a természetbarátok természetvédelmét folytatni, akkor nem volt hiábavaló ez az eszmefuttatásra sikerült, de tájékoztatásnak indult írás